

LÄTTA VAPEN
TUNGA
KONSEKVENSER

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET
FÖR FRED OCH FRIHET

LÄTTA VAPEN TUNGA KONSEKVENSER

PUBLICERAD AV
INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET
FÖR FRED OCH FRIHET

STOCKHOLM 2012

ANSVARIG UTGIVARE:
JOSEFINE KARLSSON

LAYOUT: E&G DESIGN
egdesign.gabriel@gmail.com

www.ikff.se
info@ikff.se

Varje dag utsätts kvinnor och män för brutala väpnade övergrepp såväl i freds- som krigstid. De mest använda vapnen är de som kallas lätta vapen - vapen som kan hanteras av en eller ett fåtal personer. I väpnade konflikter är det dessa vapen som dödar flest, och i fredstid används de vid exempelvis mord, genusrelaterat våld, mordförsök och rån. Den stora spridningen och användningen av lätta vapen gör att de ofta kallas för det verkliga massförstörelsevapnet.

Alla vapen har olika konsekvenser för män och kvinnor. Just lätta vapen har särskilt tydlig inverkan i kvinnors liv eftersom de används för att underlätta olika former av genusrelaterat våld. För att komma tillrätta med problematiken med lätta vapen är det viktigt att synliggöra både hur de drabbar kvinnor, flickor, män och pojkar olika, samt hur de används för att systematiskt möjliggöra grova brott i olika former.

**VISSTE
DU ATT**

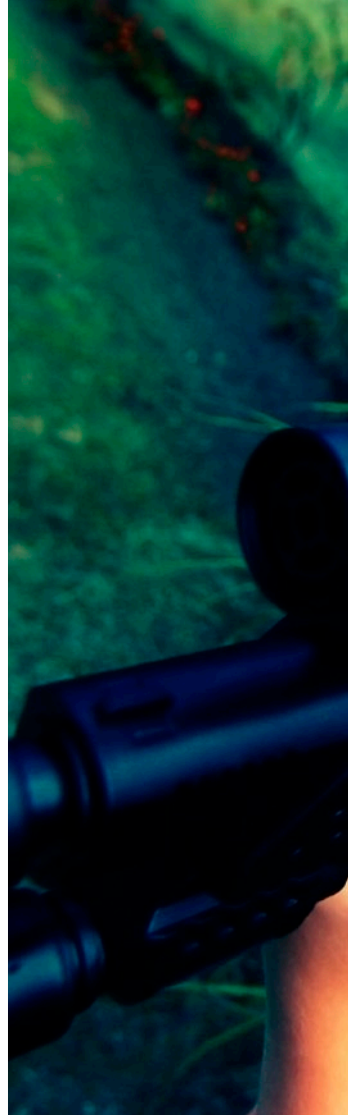
**Varje år dödas
ungefär 500 000
människor av
lätta vapen.**

“VAD ÄR LÄTTA VAPEN

Inom kategorin lätta vapen ryms allt från mindre pistoler, revolverar och gevär till mer avancerade granatgevär.

Vapnens egenskaper – att de är billiga, mobila och lätta att få tag på – gör att samma vapen används många gånger och i olika konflikter. På grund av deras mobila natur är det oerhört svårt att kontrollera var de i slutändan hamnar och vem de kommer att riktas mot.

Det finns ungefär 900 miljoner skjutvapen i världen idag. 25 % av dessa vapen finns inom polisen, militären och andra statliga myndigheter. Resterande del är i händerna på individer, vilket försvårar möjligheten att reglera dessa vapen.

LÄTTA VAPEN I SVERIGE

FAKTARUTA

I Sverige krävs det tillstånd för att inneha vapen. Detta gäller för skjutvapen, ammunition samt vissa föremål som enligt lagen kan jämföras med skjutvapen. Tillstånd krävs vid såväl innehav som för att driva handel med eller föra in vapen i landet. Det är polismyndigheten som prövar frågor om dessa tillstånd utifrån intyg från skytteföreningar och föreningslivet.

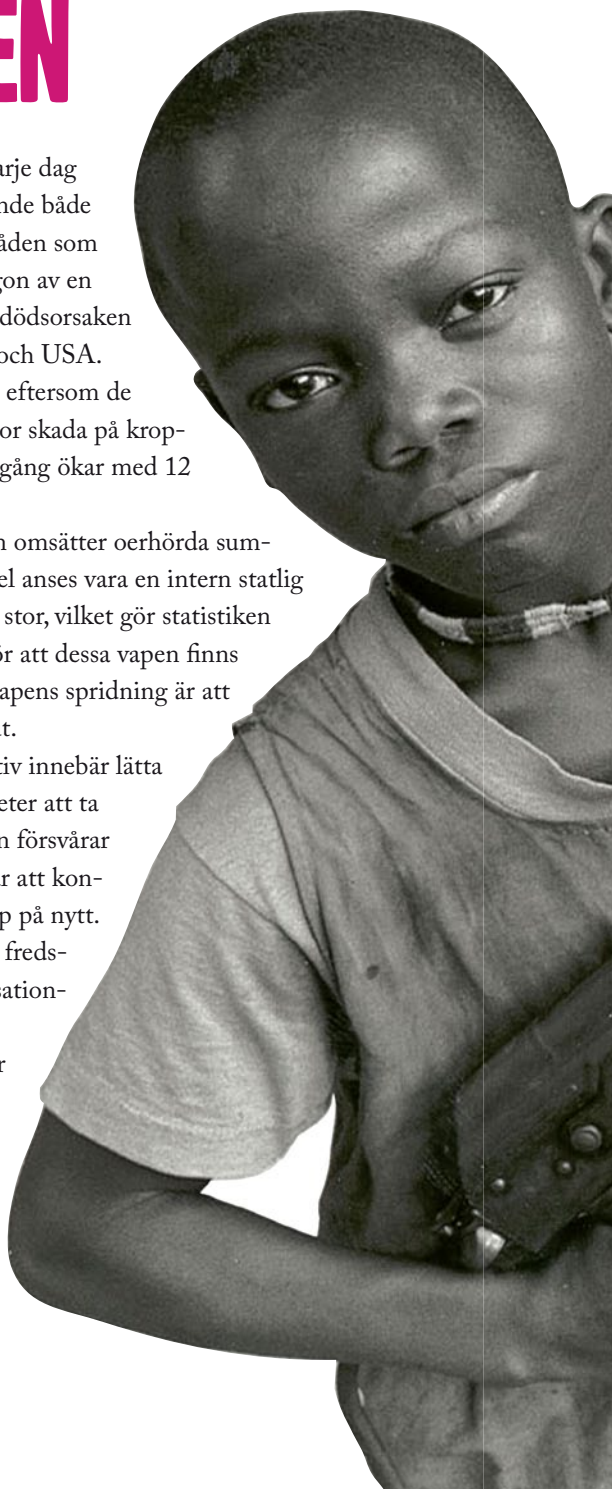
I genomsnitt begås 100 fall av våldsdåd med dödlig utgång per år i Sverige. Statistik från brottsförebyggande rådet (BRÅ) visar att 20 procent av det dödliga våldet under perioden 1990 och 2007 begicks med skjutvapen. I ungefär 60 procent av fallen hade förövaren inte haft licens för vapnet. I fallen då förövaren saknade licens var offret ofta en manlig bekant och det rörde sig om uppgörelser inom kriminella kretsar. I de fall där förövaren har haft licens har offret ofta varit en kvinna som gärningsmannen haft en nära relation med. Brottet hängde oftast samman med svartsjuka eller en separation. Det förekom även att parets barn blev offer. I dessa fall led gärningsmannen ofta av psykisk sjukdom och begick i 50 procent av fallen självmord eller försök till självmord i samband med dådet.

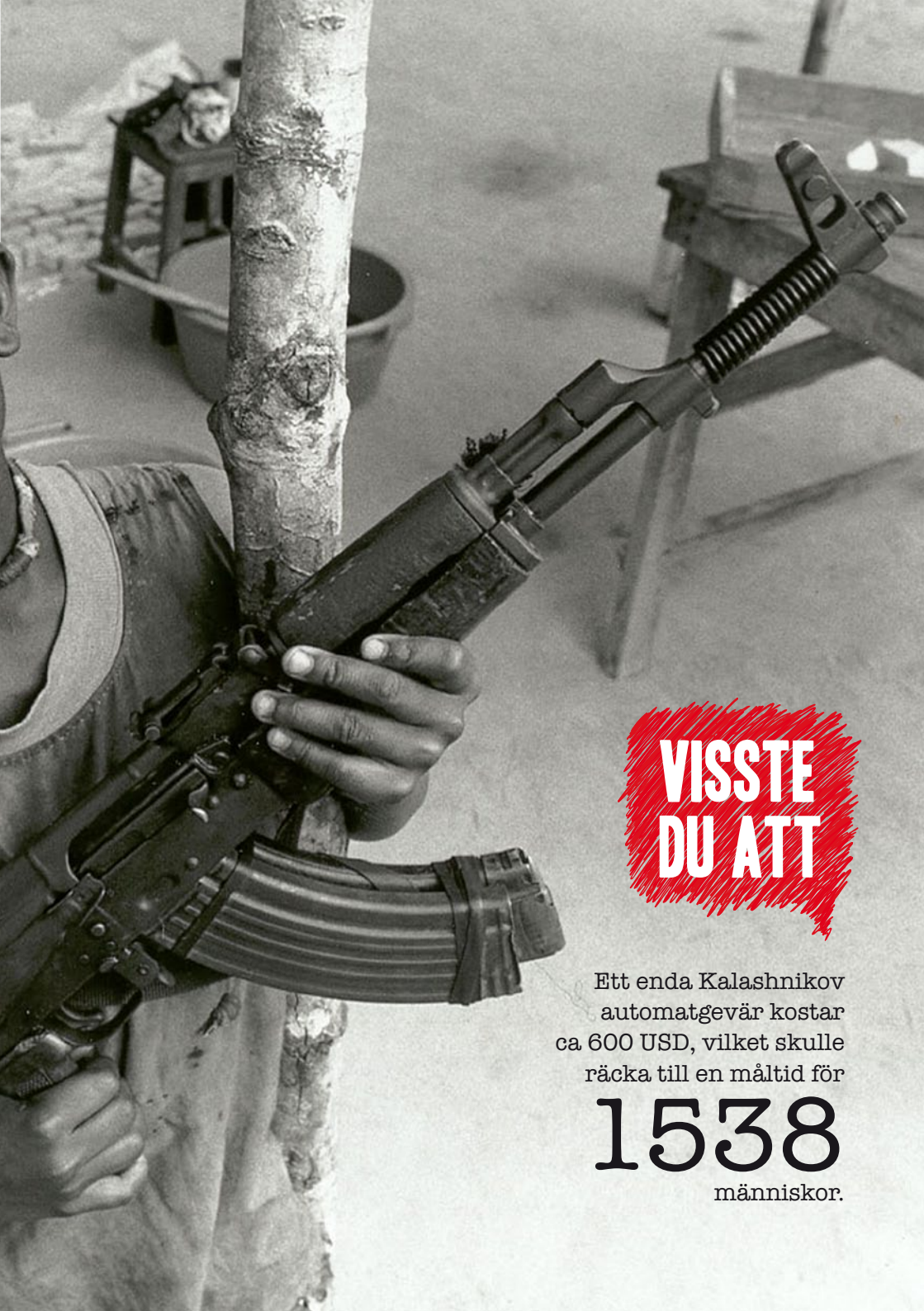
LÄTTA VAPEN I VÄRLDEN

Lätta vapen påverkar människors liv varje dag och dessa vapen är vanligt förekommande både i konfliktdrabbade områden och i områden som befinner sig i fred. Varje minut dör någon av en kula och väpnat våld är den vanligaste dödsorsaken bland unga män i Brasilien, Sydafrika och USA. Skjutvapen medför särskilt stora risker eftersom de kan avfyras från avstånd och orsakar stor skada på kroppen. Risken att våld leder till dödlig utgång ökar med 12 gånger om ett skjutvapen är inblandat.

Handeln med små och lätta vapen omsätter oerhörda summor varje år, men eftersom vapenhandel anses vara en intern statlig angelägenhet är bristen på transparens stor, vilket gör statistiken bristfällig. Den omfattande handeln gör att dessa vapen finns överallt. En ytterligare orsak till lätta vapens spridning är att de inte försvinner efter en konflikts slut.

Ur ett globalt utvecklingsperspektiv innebär lätta vapen stora hinder för länders möjligheter att ta sig ur fattigdom. Förekomsten av vapen försvårar övergången till hållbar fred och innebär att konflikter kan bli förlängda eller blossa upp på nytt. Ett försämrat säkerhetsläge förhindrar fredsbevarande insatser och biståndsorganisationers arbete, vilket innebär att satsningar kan utebli och att bistånd inte kommer fram som det ska. Genom att hindra ekonomiska satsningar och uppbyggnaden av infrastruktur påverkas även ett lands ekonomi av lätta vapen, och de mänskliga skador och dödsfall som uppstår på grund av dem innebär enorma kostnader och tryck på hälsovårdsmyndigheter.

**VISSTE
DU ATT**

Ett enda Kalashnikov
automatgevär kostar
ca 600 USD, vilket skulle
räcka till en måltid för

1538
människor.

VÄPNAT VÅLD MOT KVINNOR

Närvaron av vapen i samhällen har olika konsekvenser för män, kvinnor, pojkar och flickor. Lätta vapen finns världen över men tillverkas, importeras, exporteras, säljs, köps och används till störst andel av män. Män och pojkar utgör också en stor majoritet av de som dödas och såras av vapen.

Även om män utgör majoriteten av de som använder och drabbas av väpnat våld utgör lätta vapen ett stort säkerhetshot mot kvinnor. Det väpnade våldet mot kvinnor ser också annorlunda ut än det väpnade våldet mot män. Till skillnad från män löper inte kvinnor störst risk att utsättas för väpnat våld på gatan eller på slagfältet, utan i sitt eget hem. Förövaren är ofta en make eller en partner. Våld i hemmet och lätta vapen är alltså starkt kopplade till varandra.

Lätta vapen används för att döda och hota kvinnor men även för att underlätta våldtäkt eller hindra kvinnor från att undkomma ett våldsamt förhållande. Detta sker i länder världen över - kön har större inverkan än geografiskt läge i att påverka utsatthet för våld.

I samband med konflikter blir det extra tydligt att en hög närvaro av vapen i samhällen påverkar kvinnors säkerhetssituation. När en konflikt är på väg att bryta ut ökar tillströmningen av lätta vapen till regionen. Samtidigt ökar också våldet i hemmet som ett resultat av ett mer våldsamt samhällsklimat. Kombinationen gör att vapen används för att möjliggöra våldtäkter och att det dödliga våldet i hemmet ökar dramatiskt. Utsattheten för kvinnor fortsätter att öka under konflikten, och finns kvar även när formella fredsavtal har skrivits under. För kvinnor har alltså konflikter inte samma början och slut som för män.

Utöver det direkta väpnade våldet som drabbar kvinnor leder väpnat våld också till indirekta konsekvenser, inte minst i konflikt och postkonflikt. Det är ofta kvinnor som drabbas värst av i samband med flykt, hunger, sjukdomar och när män dör i strid blir kvinnor lämnade att själva ta ansvar för hem och barn. De kvinnor vars män blir mördade i strider blir ofta också stigmatiserade och uteslutna ur familjer och samhällen.

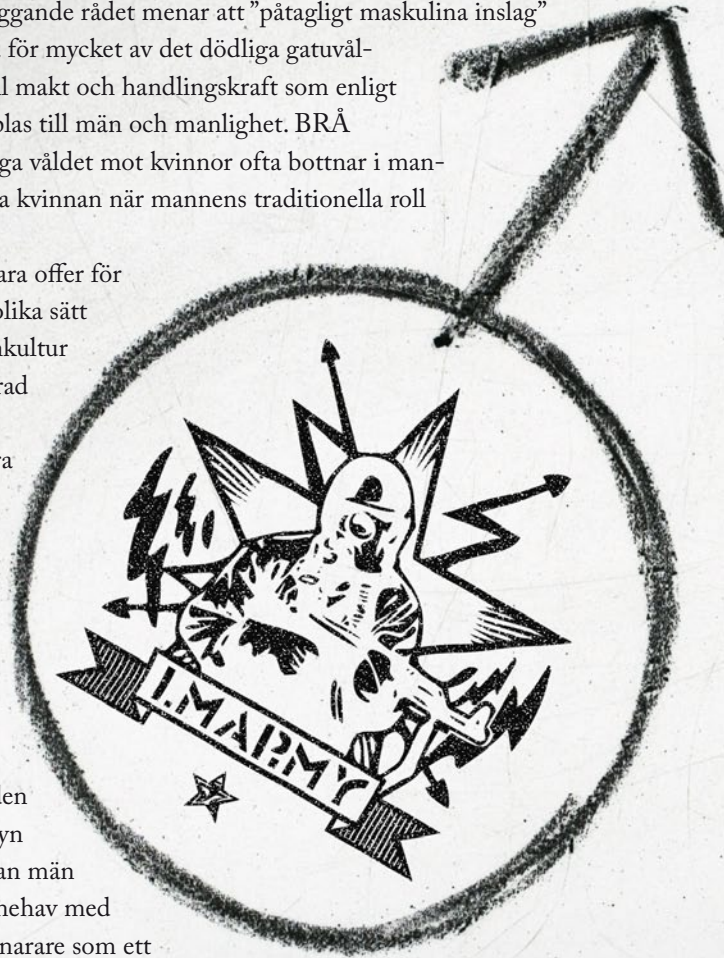
“En man i en by med en machete kan våldta en kvinna. Två män, varav en har ett maskingevär, kan våldta hela byn.”

Annie Matundu Mbami, IKFF DR Kongo

MASKULINISERADE IDEAL

Både vad gäller gatuvåld, där majoriteten av offren är män, och våld i hemmet, där kvinnor oftast faller offer, är det tydligt hur föreställningar om maskulinitet spelar en avgörande roll. Brottsförebyggande rådet menar att "påtagligt maskulina inslag" bland annat ligger till grund för mycket av det dödliga gatuvåldet. Vapen associeras ofta till makt och handlingskraft som enligt föreställningar om kön kopplas till män och manlighet. BRÅ beskriver även hur det dödliga våldet mot kvinnor ofta bottenar i mannens behov av att kontrollera kvinnan när mannens traditionella roll är hotad.

Kvinnor är dock inte bara offer för väpnat våld, utan bidrar på olika sätt till att upprätthålla en vapenkultur som vilar på en maskuliniserad värdering av vapeninnehav. För kvinnor kan det innebära ökad status att kopplas samman med en beväpnad man och kvinnors känsla av säkerhet kan öka med en beväpnad man vid sin sida. Många kvinnor anser sig också behöva egna vapen för att kunna försvara sig själva. Den stora skillnaden mellan mäns och kvinnors syn på vapeninnehav är att medan män tenderar att koppla vapeninnehav med makt ser kvinnor på vapen snarare som ett verktyg för självförsvar och beskydd från män.

BRISTFÄLLIG INTERNATIONELL REGLERING

För att komma tillrätta med den illegala spridningen av små och lätta vapen antog FN:s generalförsamling 2001 en handlingsplan – United Nations **Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects (PoA)**. Handlingsplanen innehåller icke-bindande överenskommelser och rekommendationer om bland annat hur trafficking och illegal spridning av lätta vapen kan minska. I syfte att följa upp handlingsplanen skall länderna regelbundet skicka in rapporter till FN samt träffas vart annat år i det som kallas Biannual Meeting of States, BMS, för att diskutera olika aspekter av problematiken.

“...varje gång du nämner antingen genus eller kvinnor förutsätter människor att dessa frågor hanteras av någon säkerhetsrådsresolution eller ett annat utskott eller en annan enhet inom FN – det anses inte handla om nedrustning, säkerhet eller vapenkontroll.”

Ray Acheson, IKFF:s internationella nedrustningsprojekt Reaching Critical Will

PoA är ett omfattande dokument, men har misslyckats när det gäller att inkludera ett genusperspektiv. Förvisso hänvisar en paragraf till kvinnor genom att konstatera att den illegala handeln med lätta vapen har negativa konsekvenser för kvinnor och barn. Sammanblandningen mellan kvinnor och barn samt ett ensidigt fokus på kvinnor som offer snarare än aktörer är ett olyckligt resultat av förhärskande genusföreställningar inom internationell politik. Själva målsättningen för handlingsplanen, att bekämpa den illegala spridningen, är också en begränsning i sig då en stor del av våldsbrott i hem begås med registrerade legala vapen.

PoA har ändå haft positiva konsekvenser för kvinnors arbete mot lätta vapen, inte minst genom att understryka vikten av civila samhällets inkludering. Eftersom de flesta representanter för stater i nedrustningssammanhang är män kan inkluderingen av civila samhällets organisationer, där kvinnor utgör ett större antal, bidra till att stärka kvinnors engagemang i arbetet.

För att minska risken för dödligt våld mot kvinnor i hemmet har vissa länder harmoniserat sin lagstiftning vad gäller misshandel och vapenlicens. I praktiken innebär det att den lag som reglerar misshandel inkluderar referenser till lagstiftning för vapeninnehav och vice versa, vilket leder till att de som har dömts för misshandel i hemmet per automatik ska förlora sin vapenlicens. Man arbetar på så sätt med att separera våldsamma personer från vapen.

Harmoniseringen av lagar har haft positiv inverkan i flera länder. Mindre än tio år efter att Kanada ändrade sin lag 1995 hade den generella statistiken för mord med skjutvapen minskat med 15 % medan kvinnomorden med skjutvapen hade minskat med 40 %. Samma sak gäller i Australien, där morden minskade med 45 % och kvinnomorden med 57 %.

DISARM DOMESTIC VIOLENCE

Det finns också behov att se över regleringar inom vapenhandel och att införa tydliga kriterier om hur vapen påverkar kvinnors säkerhet i bedömningen av tillstånd för vapenhandel. Det finns flera olika sätt att ta hänsyn till kvinnors säkerhet. Exempelvis är det viktigt att konstatera att tillstånd inte ska ges om vapen riskerar användas för att underlätta genusrelaterat våld, som sexualiserat våld och våld mot kvinnor.

AGERA!

- ▶ Utrusta dig med kunskap och argument på iansa-women.org
- ▶ Skriv debattinlägg för publicering i tidningar, bloggar och andra sociala medier

AGENDA FÖR KVINNOR FRED OCH SÄKERHET

Vikten av kvinnors deltagande i arbetet med internationell fred och säkerhet, nedrustning och vapenkontroll har lyfts fram i olika internationella och nationella dokument. Säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) framhåller vikten av kvinnors deltagande i fredsbyggande insatser och betonar vikten av att utgå från mänsklig säkerhet. Trots att det finns tydliga kopplingar mellan resolution 1325 och nedrustning nämns inte vapenkontroll och nedrustning explicit i resolutionen.

På senare år har kopplingen mellan lätta vapen och kvinnors säkerhet kommit att bli allt mer uttalad, men mycket arbete återstår fortfarande att göra. Trots att anledningarna för kvinnor att delta i nedrustningsförhandlingar är många finns det uppenbara hinder för kvinnors deltagande inom området internationell fred och säkerhet.

Det största hindret för kvinnors deltagande inom nedrustning är de patriarkala strukturer som generellt sätter käppar i hjulen för kvinnors politiska aktörskap. Dessa hinder är särskilt framträdande inom områden som traditionellt har vigts åt män, som statens säkerhet och vapenkontroll. Brist på sociala och ekonomiska rättigheter kan också utgöra problem för kvinnor, eftersom detta begränsar deras möjlighet till meningsfullt politiskt deltagande. Vidare kan våld och hot om våld möta de kvinnor som trots allt engagerar sig inom områden som de inte anses ha behörighet att delta i, vilket självfallet försvårar deltagande. Lagar och regler måste också ta hänsyn till genusrelationer och säkerställa kvinnors lika rättigheter inom alla samhällets områden.

Ett mer allmänt problem som står i vägen för nedrustning är den kliniska och tekniska diskurs som alltför ofta präglar diskussioner om vapenkontroll. Genom att alienera de humanitära konsekvenserna från diskussioner om vapen framställs frågan som att det handlar om teknikaliteter och att det endast är militära experter som kan uttala sig. Eftersom kvinnoorganisationer ofta utgår från ett mänskligt säkerhetsperspektiv och de humanitära konsekvenserna av vapenanvändning innebär den teknikaliserade diskursen ett hinder för att kunna delta i samtal. Detta upprätthåller också föreställningen om att kvinnor inte kan någonting om vapen och att de således inte har något att göra i förhandlingar om vapen, vilket endast är en föreställning som bygger på att begränsa samtalet till att utgå från en neutraliserad maskuliniserad diskurs.

“Det handlar om kvinnors möjlighet att sitta på positioner där de kan delta inom områden som kräver eller anses kräva en särskild expertis, och nedrustning kommer alltid att vara ett område som kvinnor utesluts från utifrån en patriarkal utgångspunkt.”

Madeleine Rees

Internationell generalsekreterare

IKFF

TOP S. WARS!

Peace
only little

We Want
Jobs
Schro

HOPE

AGERA!

- ▶ Arrangera en demonstration
- ▶ Arrangera en workshop
- ▶ Skicka ett email till politiker och andra beslutsfattare och berätta vad du tycker
- ▶ Sprid budskap via sociala medier på internet
- ▶ Bli medlem i IKFF på www.ikff.se

KÄLLOR OCH LÄSTIPS

Brottsförebyggande rådet BRÅ

Apropå nr 5, (2000)

Offer för dödligt våld känner förövaren

www.bra.se

Brottsförebyggande rådet BRÅ

Mikael Rying, Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer (2007)

www.bra.se

DN, Svenska vapenlagar står sig väl,

2008-09-24, www.dn.se

Farr Vanessa et al, Sexed Pistols:

The Gendered Impacts of Small Arms and Light Weapons, United Nations University Press (2009)

IANSA Women's Network, Why Women?

Effective engagement for small arms control,

iansa-women.org

Goldblat Jozef, Arms Control (2009),

SAGE Publications

www.controlarms.org

www.iansa-women.org

www.ikff.se

www.peacewomen.org

www.reachingcriticalwill.org

www.sipri.org

www.smallarmssurvey.org

www.wilpfinternational.org

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET FÖR FRED OCH FRIHET

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (IKFF) grundades 1915 i Haag. Vi har sedan dess arbetat aktivt för att bygga långsiktig fred genom jämlikhet, kvinnors rättigheter och aktiva deltagande i konfliktlösning, förebyggande av väpnade konflikter samt nedrustning. IKFF består idag av 43 sektioner världen över med två internationella huvudkontor i Genève och New York, vilka arbetar nära FN och andra internationella organisationer.

www.ikff.se

